

Kulturhistorisk rapport for udgravning ved Silkeborg Langsø

Journalnummer: SIM 22/2011

Sted: Silkeborg Langsø

Sted – og SB nr. 16.01.08-11

KUAS j.nr.: 2011-7.24.02/SIM-0006

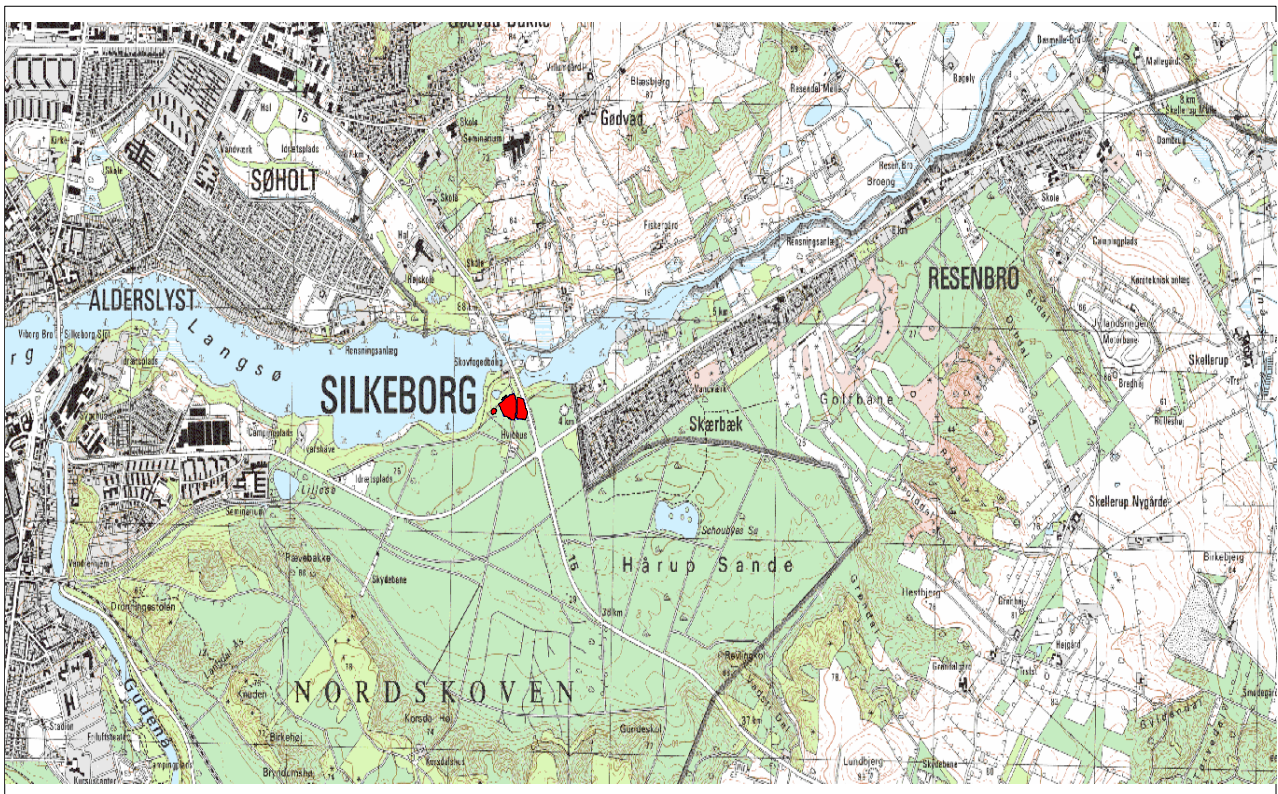
Matr. nr.:171a, 173, 175a og 177

Ejerlav: Silkeborg Markjorder

Sogn: Silkeborg

Herred: Gjern

Gl. Amt: Skanderborg

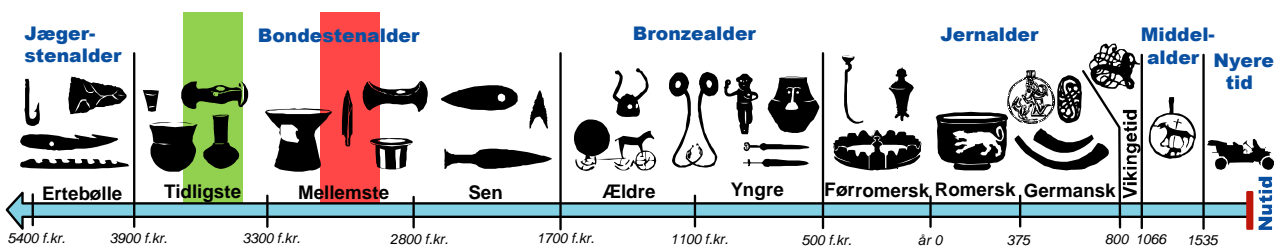
Resume: Omfattende boplads spor fra yngre stenalder med et sikkert toskibet hus og seks mulige toskibede huse. Desuden gruber med flintaffald, flintredskaber og skår fra TN bl.a. en øsenkrukke ornamenteret i Volling stil. Fra senere i stenalderen bl.a. en grubekeramisk A pil og fra enkeltgravskulturen en D pil. Fra ældre stenalder kan kun en kerne- og en skiveøkse samt en enkelt trekantmikrolit, sikkert henføres. Fra den sidste del af bondestenalderen eller den tidlige del af bronzealderen stammer fragmenter fra en fladehugget flintsegl.

10/11 2011 Silkeborg Museum

Kurt Glintborg Overgaard

Indhold

Indledning.....	2
Udgravningens resultater.....	3
Topografi.....	4
Fortidsmindelandskabet.....	5
Udgravningsdata.....	5
Metode.....	6
Fremtidigt arbejde.....	6

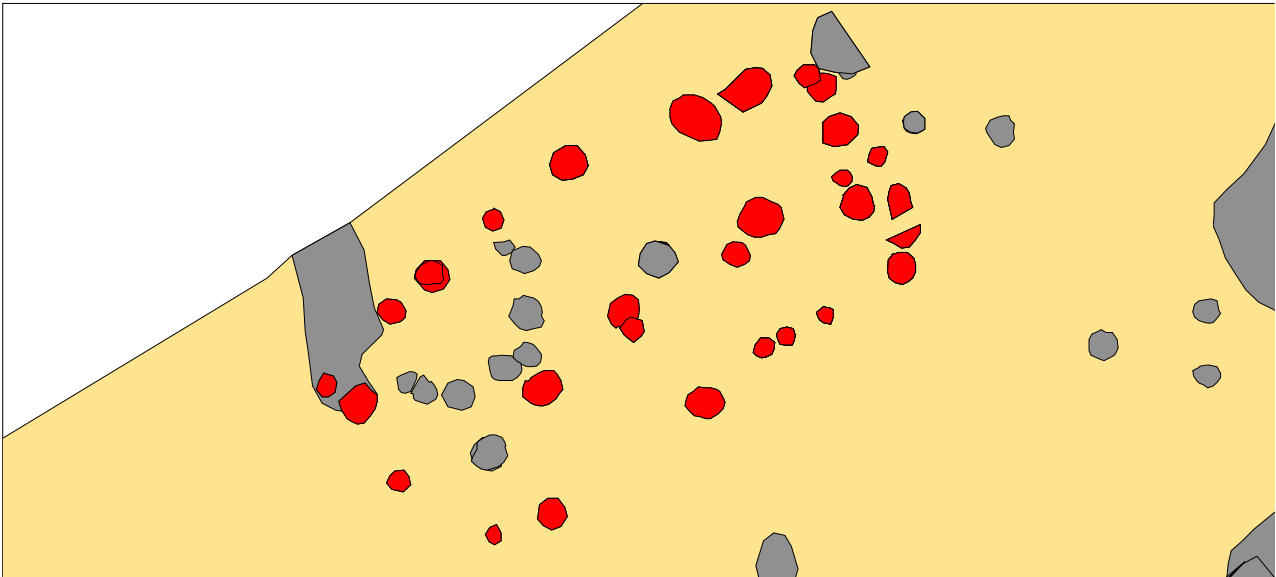

Tidslinie med de identificerede perioder. Rødt sen bondestenalder. Grønt tidlig bondestenalder.

Indledning

Forud for anlæggelse af motorvej mellem Funder og Låsby, har Silkeborg Kulturhistoriske Museum lavet omfattende, systematiske forundersøgelser i det godt 28 km lange trace.

På den kommende motorvejsstrækning mellem Funder og Hårup blev der på arealet syd for Silkeborg Langsø, hvor den nye motorvejsbro krydser østenden af søen, fundet omfattende bopladsspor fra stenalderen. Bopladssporene, der dækker knap 1,5 ha, er beliggende på mat. nr. 171a, 173, 175a og 177, Silkeborg Markjorder, Silkeborg sogn.

Figur 1. Toskibet hus der muligvis skal dateres til bondestenalderen.

Udgravningens resultater

Ved en større udgravning på sydsiden af Silkeborg Langsø blev der fundet omfattende bopladsspor fra stenalderen i form af huse, affaldsgruber, koge-gruber og stolpehuller. Ældst er fundet af en trekant mikrolit fra Maglemosekulturen (ca. 8900 – 6400 før Kristi). Ligeledes af en vis alder er en lille skiveøkse og en lille kærneøkse. De to økser skal højst sandsynligt knyttes til de mesolitiske (ca. 8900 – 3900 før Kristi) bosættelser der er så talrige omkring søen. Fra en tidlig del af bondestenalderen (TN II, ca. 3500 – 3300 før Kristi) er der fundet flere affaldsgruber bl.a. en grube med et flot ornamentet øskenbæger og en grube med bl.a. 23 tværpile og over 70 skrabere. Ligeledes fra tidlig bondestenalder er to områder med kulturlag bevaret. Her blev der fundet del af en tyndnakket økse samt flintafslag, skrabere og ornamentet keramik. Fra en senere del af bondestenalderen, tidlig Enkeltgravskultur (ca. 2800 – 2600 før Kristi), er der i pløjelaget fundet en hel tyknakket økse og fragmenter af yderligere fire tyknakkede økser. Fra samme periode skal muligvis også to udsmykkede potteskår dateres. Ved begge potteskår er ornamentikken udført med tosnoet snor. Til samme periode, men hørende til Grubekeramisk kultur, dateres en såkaldt A-pil fundet i en affaldsgrube. Pilespidsen, der har skafttunge til skæftningen, er af type A 2 d.v.s. at skafttungen er lavet ved, at man har slået fra to sider. Skafttungepile af A typen kan forveksles med de meget ældre Haveltespidser og Ahrenburgspidser. Pilespidsen er desuden hvidpatineret, hvad der kan indikere en høj alder. Da pilespidsen er lavet på en flække slået af en topolet blok og den er fundet i en uforstyrret grube med typisk bopladsaffald som flintafslag og keramik, anses det for mest sandsynligt, at pilespidsen skal dateres til Grubekeramisk tid. En anden pilespids blev fundet i

en grube ikke langt fra, hvor vi fandt A pilen. Det drejer sig om en D pil eller et forarbejde til en sådan. D pile dateres til en sen del af enkeltgravskulturen.

Fra den sidste del af bondestenalderen eller den tidlige del af bronzealderen (2300 – 1000 før Kristi) stammer fragmenter fra en fladehugget flintsegl. Seglfragmenterne blev fundet i en rodvælter sammen med afslag fra produktion af økseplanker.

Der blev fundet et sikkert toskibet hus med tag - og vægstolpehuller bevaret og seks mulige toskibede huse. Sidstnævnte var kun bevaret i form af en række tagstolpehuller. Den bedst bevarede hustomt blev fundet ved/på den gamle strandbred. Huset er 8,6 m langt og 4,5 m bredt, og NØ-SV orienteret. Fire andre mulige hustomter, hvor kun tagstolpehuller og enkelte vægstolpehuller er bevaret, skal muligvis dateres til enkeltgravskulturen. På pladsen blev fundet to brandgrave. Den ene lå tæt ved den gamle strandbred og var nedgravet i en affaldsgrube. Den anden brandgrav var placeret oppe på det højtliggende areal og indeholdt udover de brændte ben også keramikskår. Skårene ser ud til at stamme fra et dobbeltkonisk kar og dateres derved graven til yngre bronzealder.

Der er ved udgravningen udtaget en del prøver med henblik på senere naturvidenskabelige analyser.

Topografi

Pladsen er beliggende på nord og nordvest siden af et nordvest vendt næs, der skyder ud mod søen. Vest og sydvest for pladsen er der en nu drænet lavning, der afgrænser pladsen mod vest og sydvest. Mod øst skæres pladsen af ringvejen. Fra den gamle søbred stiger terrænet de første 10 – 15 mod syd for derefter at få en lidt stejlere stigning der løber ud i et større fladt stykke. Herefter falder terrænet mod syd og sydvest. På dele af pladsen var spor efter grustagning ligesom der var spor efter planterender og lave, åbne drængrofter.

Figur 2. Til venstre D pil og til højre 7 cm lang

Fortidsmindelandskabet

Landskabet omkring søerne og åerne er kendetegnet ved de mange stenalderboplads, der er registreret her. Det drejer sig om boplads fra især jægerstenalderen og yngre stenalder, som man igennem mange år har benyttet igen og igen.

Udgravningsdata

Sagen er journaliseret på Silkeborg Museum som **SIM 22/2011, Silkeborg Langsø**. Sagsansvarlige for bygherre er Kenneth Holme Poulsen, Vejdirektoratet, Thomas Helstedes Vej 11, 8660 Skanderborg.

Som ansvarlig museumsinspektør, der har stået for den indledende korrespondance m.v., er museumsinspektør Peter Mohr Christensen, Silkeborg Kulturhistoriske Museum, Hovedgårdsvej 7, 8600 Silkeborg.

Udgravningen ved *Silkeborg Langsø* blev påbegyndt den 2/8 2011 og afsluttet fredag den 14/10 2011.

Daglig leder af udgravningen var arkæolog Kurt Glintborg Overgaard, assisteret af arkæolog Peter Bye - Jensen. I udgravningen deltog desuden, i kortere eller længere tid, cand. mag. Kirsten Nellemann Nielsen, cand. mag. Kaj Fredsgaard Rasmussen, cand. mag. Marie Tiemke, cand. mag. Søren Timm Christensen, cand. mag. Johan Laurids Borberg, cand. mag. Malene Madsen, cand. mag. Karen Rysgård, museumspædagog Mette Bundgård og stud. mag. Christian Dedenroth-Skou.

Udgravningens resultater er registreret løbende, og foreligger efter endt beretningsarbejde til fremvisning på museet ved anmodning. Materialet består af digitale feltplaner med notater, fysiske snittegninger på folie, samt digitale fotos.

Naturvidenskabelige rapporter og listemateriale eksporterede fra M..U.D. (Museernes Udgravnings Data), foreligger desuden i sagsmappen, og / eller i den digitale sagsmappe.

Figur 3. Del af flot sleben tyndnakket økse. Fragmentet er 17 cm lang

Metode

Entreprenørarbejdet er foretaget af John Madsen og Leo Rask Andersen fra entreprenørfirmaet Leo Rask Andersen, Sorring, med gravemaskine påmonteret tiltbar rabatskovl. Overjord og råjord er holdt adskilt, så jorden i store træk har kunnet lægges tilbage i korrekt orden efter undersøgelsen.

Anlægsspor og forstyrrelser er indmålt med differentiell GPS, og dette materiale ligger til grund for de her viste oversigtskort.

Figur 4 . Det udgravede areal. Med gråt stolpehuller m.v. Med brunt kulturlag med oldsager.

Fremtidigt arbejde

Med indeværende rapport anses feltarbejdet som afsluttet. Området er frigivet, og bygherre kan nu foretage det nødvendige jordarbejde uden indvending fra museets side.